

(A) = Åpen, kan bestilles fra Universitetet i Stavanger / Arkeologisk museum

(B) = Begrenset distribusjon

(C) = Kan ikke utleveres

Sikringsundersøkelse av gravhaug ID65936-2

Sandved gnr. 42, bnr. 289,
Sandnes kommune, Rogaland.

Christopher Fredrik Kvæstad

AM saksnummer:

Journalnummer: 2009/1844

Dato: 04.12.12

Sidetall: 10 + vedlegg

Opplag: 10

Oppdragsgiver: Riksantikvaren

Stikkord: Sikringsundersøkelse

Gravhaug

Beinnål

Brent bein

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Oppdragsrapport 2012/35
Universitetet i Stavanger,
Arkeologisk museum,
Avdeling for fornminnevern

Utgiver:
Universitetet i Stavanger
Arkeologisk museum
4002 STAVANGER
Tel.: 51 83 31 00
Fax: 51 84 61 99
E-post: post-am@uis.no

Stavanger 2012

Sikringsundersøkelse av gravhaug ID65936-2

Sandved gnr. 42, bnr. 289,
Sandnes kommune, Rogaland.

Christopher Fredrik Kvæstad

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Innberetning til topografisk arkiv

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Vår ref.:

Saksbehandler: Olle Hemdorff Arkivkode

Dato: 04.12.2012

Kommune: Sandnes
Gardsnavn: Sandved
Gnr: 42
Bnr: 289
Lokalitetsnavn: Sandved
Tiltakshaver: Riksantikvaren
Adresse: Direktoratet for kulturminneforvaltning,
Dronningensgate 13, Pb. 8196 Dep., 0034 Oslo.

Sakens navn: Sikringsundersøkelse av gravhaug ID65936-2 på Sandved, gnr. 42 bnr. 289, Sandnes kommune.

Fu saksnr: 2012/26

Flyfotoreg nr:

Oppdragsrapportnr: 2012/35

Forminnenr:

Brevjournalnr: 2009/1844

ID (Askeladden): 65936-2

Kartblad og UTM:

H o h: 20 – 21 m

Aksesjonsnr: 2012/32

Museumsnr: S12889

Natvit. prøvenr:

Fotonr:

Reg. RFK:

Av:

Feltundersøkelse 25.09 – 03.10, 17.10 – 23.10, 31.10 – 01.11, 05.11.2012

(tidsrom):

Rapport (tidsrom): 03.12 – 04.12.2012

Ved: Christopher Fredrik Kvæstad

Prosjektansvarlig: Olle Hemdorff

Feltleder: Christopher Fredrik Kvæstad

Gjelder: Sikringsundersøkelse av gravhaug

Innholdsfortegnelse

2	Innledning	1
2.1	Bakgrunn for undersøkelsen.....	1
2.2	Beliggenhet og terrengbeskrivelse.	2
2.3	Gravhaug 65936-2.....	3
2.4	Tidligere registrerte kulturminner i området	5
3	Sikringsundersøkelsen	6
3.1	Formål med undersøkelsen.....	6
3.2	Tidsbruk, deltagere og værforhold	6
3.3	Kildekritiske forhold	7
4	Metode	7
4.1	Graveteknisk metode.....	7
4.2	Dokumentasjon og funn	7
5	Resultater	8
6	Tolkning	9
7	Formidling og publikumskontakt	9
	Litteraturliste	10
	Vedlegg	10

Figurer

Figur 1	- Plassering av gravhaugen (markert med rødt) (kilde: Askeladden)	1
Figur 2	- 65936-2 med Olle Hemdorff (foto: E. S. Åhrberg)	2
Figur 3	- 65936-1 (foto: E. S. Åhrberg).....	2
Figur 4	- Gravhaug 65936-2 før sikringsundersøkelsen.....	3
Figur 5	- Etter rensing av nedgraving, IV står igjen (foto: C. Kvæstad)	4
Figur 6	- Arbeidsbilde av gravhaug 65936-2	4
Figur 7	- Tidligere registrerte kulturminner i området (kilde: Askeladden).....	5
Figur 8	- Bruk av minitraktor til transport av fyllmasser	6
Figur 9	- Mulig fragment av beinnål, brent	8

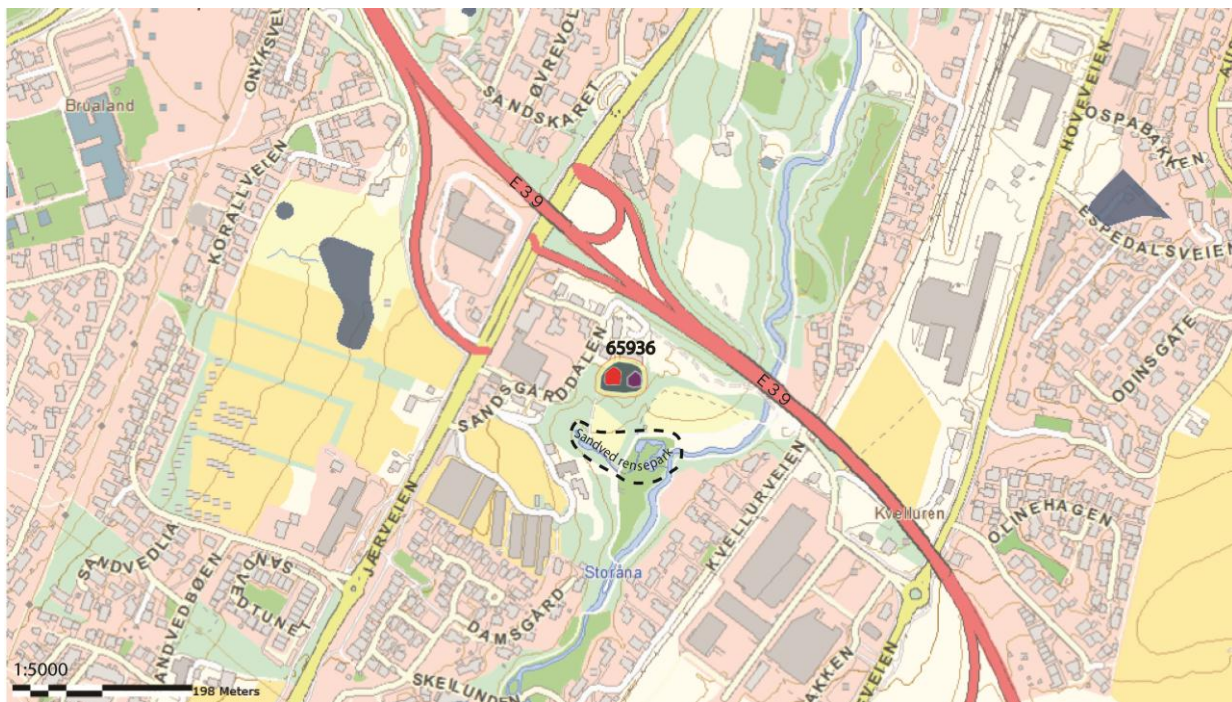
Tabeller

Tabell 1	- Funndistribusjon brente bein.....	8
----------	-------------------------------------	---

2 Innledning

2.1 Bakgrunn for undersøkelsen

Bakgrunn for undersøkelsen er at det under befarings av gnr. 42, bnr. 289 av Malin K. Aasbø, Rogaland Fylkeskommune, ble oppdaget inngrep i en gravhaug (ID 65936-2) på Sandved i Sandnes kommune, Rogaland.

Figur 1 - Plassering av gravhaugen (markert med rødt) (kilde: Askeladden)

Uvedkommende (antagelig barn) har gravd et hull i på om lag 190 x 170 cm i den vestre gravhaugen. Hullet var 75 - 101 cm, men flere år uten å være tildekket har ført til at nedgravningen delvis er blitt fylt opp til 50-52 cm med blader. Det er uvisst når inngrepet har funnet sted, men etter bladmengden og informasjon fra turgåere er det ca. 10 år siden. Det er et ofte benyttet aktivitetsområde for både skoler og barnehager, og ifølge lokale beboere har det vært problemer med hærverk i skogen over lengre tid.

2.2 Beliggenhet og terrengbeskrivelse.

Gravhaugen (ID 65936-2) ligger i Sandved Rensepark, øverst på en bakke som går fra Sandved Rensepark i S og opp mot to hus som ligger på enden av Sandgårdalen (bnr. 312 og 431). I askeladden har gravhaugen samme ID nummer (65936) som gravhaugen like Ø. De blir derfor betegnet som 65936-1 (østre gravhaug, modifisert) og 65936-2 (vestre gravhaug med moderne nedgraving).

65936-1 er modifisert på toppen i moderne tid og har også blitt utsatt for noe hærverk ved at steinene på toppen har blitt veltet ned skråningen mot rensesparken i S.

Figur 2 – 65936-2 med Olle Hemdorff (foto: E. S. Åhrberg)

Figur 3 – 65936-1 (foto: E. S. Åhrberg)

2.3 Gravhaug 65936-2

Figur 4 - Gravhaug 65936-2 før sikringsundersøkelsen

På N side av gravhaugen er det gravd en 170 x 185 cm stort hull ned i gravhaugen, hvor dybden målt fra høysete punkt til bunn er 101 cm. Det ble brukt rotsaks/sag og spade utifra ødeleggelsene og spredningsmønsteret til fyllmassene (se vedlegg 4).

Massene som gravhaugen består av er lyse brun/grå sand, med lite stein. Det ble gjort flere funn av brente bein på overflaten av gravhaugen som korresponderer med fyllmassens spredningsmønster. Flere brente bein ble funnet på og i massene i nedgravingen. Ettersom det har lagt seg 50-52 cm med moderne masser i nedgravingen (blader, plank, avfall), antas det at nedgravingen har vært utildekket i ca. 10 år. Samtaler med passerende turgåere i området, samt huseier i bnr. 431, viser til det samme.

Nedgravingen ble rensset frem i fire deler, hvor del IV ble stående igjen som skadeillustrasjon. Bunnen på nedgravingen var noe spisset ned mot S, antagelig det ble prøvd å penetrere mest mulig inn mot sentrum av gravhaugen.

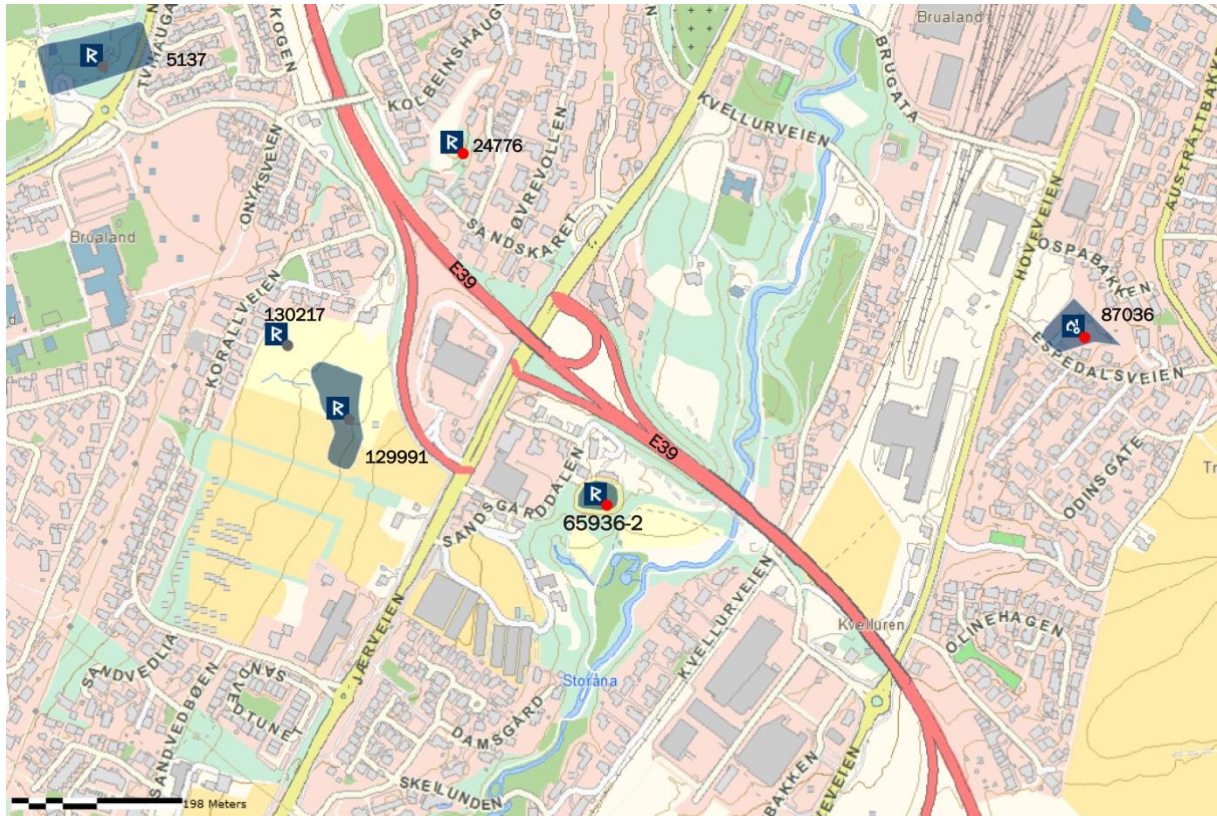

Figur 5 - Etter rensing av nedgraving, IV står igjen (foto: C. Kvæstad)

Figur 6 - Arbeidsbilde av gravhaug 65936-2

2.4 Tidligere registrerte kulturminner i området

Figur 7 - Tidligere registrerte kulturminner i området (kilde: Askeladden)

I et område rundt 600 meter fra gravhaug 65936-2 er det registrert 5 fornminner i askeladden, hvor 3 er arkeologiske, 1 er historisk og 1 uavklart.

- 129991 **Sandved.** Kokegropsfelt relatert til forhistorisk bosetning gravd ut av AM i 2011 ved B. Baldursdottir (2011). Er i dag fjernet.
- 130217 **Sandved.** Uavklart forhøyning i terrenget hvor det under registrering ble påvist kullag. Ble avskrevet etter undersøkelse (se Baldursdottir 2011). Fjernet sammen med 129991.
- 5137 **Skeiane.** Rydningsrøyslokaltet registrert i 1990. Tidligere registrert 1 mulig gravhaug, 1 gardfar og flere røyser. Alle er i dag fjernet.
- 24776 **Kolbeinshaugen.** Rund gravhaug bevokst med løvtrær og gress. N-S gående steingjerde avskar haugen mot V, hvor den delvis var ødelagt av dyrking. Ø på haugen var det oppført en hytte. N del av haugen var ødelagt ved fjerning av masser.
- 87036 **Fredheim.** Et nyere historisk fredet arbeidermåbruk fra 1908 som i dag hører til Jærmuseet.

Rundt 800 m SØ ligger lokalitetene Hove og Sørbø der samtidige arkeologiske undersøkelser i regi av AM (2011 – 2012) avdekket omfattende bosetningsspor fra steinalder til folkevandringstid. I 1998 gjennomførte AmS arkeologiske utgravninger på Høgavollen mellom Hove og Lunde, hvor det ble funnet spor etter jordbruksbosetning i form av fire hus (to langhus og to mindre kvadratiske firstolpede

uthus og anlegg tolket som farge- og leirdepot), hvor ett av husene er fra eldre jernalder, mens de øvrige er fra bronsealder og jernalder (Aakvik 1998). I 2009 gjennomførte AM arkeologiske undersøkelser på Sørbo som gav liknende resultater. Det ble funnet omfattende bosetningsspor fra eldre steinalder til historisk tid, deriblant fire hus (deriblant et langhus datert til eldre bronsealder), en gravrøys, et mulig offer/gravfunn, smieplass, tre rydningsrøyser og tre stakketuffer (Dugstad 2010).

3 Sikringsundersøkelsen

3.1 Formål med undersøkelsen

Det ble varslet at det var foretatt inngrep i en gravhaug ved Sandved gnr. 42, bnr.289 i Sandnes kommune. Befaringen viste at skadene var så omfattende at det ble fattet vedtak at hullet skulle fylles igjen og at oppgravde masser skulle såldes, samt at trær som vokser på gravhaugen skulle felles.

3.2 Tidsbruk, deltagere og værforhold

Figur 8 - Bruk av minitraktor til transport av fyllmasser

I alt ble det nedlagt 3,0 ukeverk av feltmanskapet bestående av Christopher F. Kvæstad. Prosjektansvarlig fra AM var Olle Hemdorff. Fyllmasser og minitraktor ble bestilt hos Sandnes kommune *bydrift* ved John Olav Haraldsen (maskinfører og driftsleder) og Harald Alsvik (Seksjonsleder prosjekt, *Idrett og landskapsdrift*).

Værforholdene i perioden var preget av skiftende vær og delvis store nedbørsmengder. Grunnet bruk av presenning ble framdriften i undersøkelsen nedsatt i korte perioder for fjerning av oppsamlede vannmasser.

3.3 Kildekritiske forhold

Massene som opprinnelig var del av gravhaugen er blitt kastet ut i 4 spredningsområder som var klart synlige på overflaten. Det ble også gjort overflatefunn av brente bein fra alle spredningsområdene. De moderne massene som er kommet ned i nedgraving var mest løv ubehandlet tre, men det ble også funnet rester av plast, gjerdepåler og moderne trekull etter bålbrekking nede i nedgravingen. Ettersom dette er et attraktivt uteområde for skoler og barnehager må det antas at nedgravingen har vært brukt til lek, og muligens ble laget til dette formål.

4 Metode

4.1 Graveteknisk metode

Nedgravingen ble rensed fram og all moderne fyllmasse i selve nedgravingen ble såddet i 4 mm med vann for å finne brente bein. Det ble gjort overflatesøk rundt hele haugen, men massene i spredningsområdene utenfor nedgravingen ble ikke såddet.

Etter nedgravingen var ferdig rensed ble de ulike sektorene markert og bunnen dekket med filt. Nedgravingen ble fylt med *0-32 bærelagsgrus, ikke godkjent* anskaffet av Sandnes kommune *bydrift*. Det ble kalkulert at massene komprimerer 10 % etter oppfylling.

4.2 Dokumentasjon og funn

Det ble dokumentert ved hjelp av funninsamling og bruk av fotoutstyr. Det ble ikke satt ut hjelpepunkt eller benyttet elektronisk innmålingsutstyr. Samtlige funn ble lagt i funnposer og merket med informasjon om lokalitetsnavn, funnkontekst, dato, og gjenstandskategori. Samtlige funn ble katalogisert i MUSIT sine samlingsdatabaser på internett, hvor AM sin nomenklatur ble benyttet.

Det ble i alt gjort 8 funn: 1 ornamentert brent beinstykke, 5 samleposer av brente bein, 3 små skår av leirkar. Beinstykket kan være et fragment av en dekorert nål av brent bein. Alle funn var ute av sin opprinnelige arkeologiske kontekst og ble adskilt etter hvor de ble funnet. Nedgravingen ble delt opp i 4 sektorer (I-IV), hvor sektor IV ble stående igjen som illustrasjon på forstyrrelsene.

5 Resultater

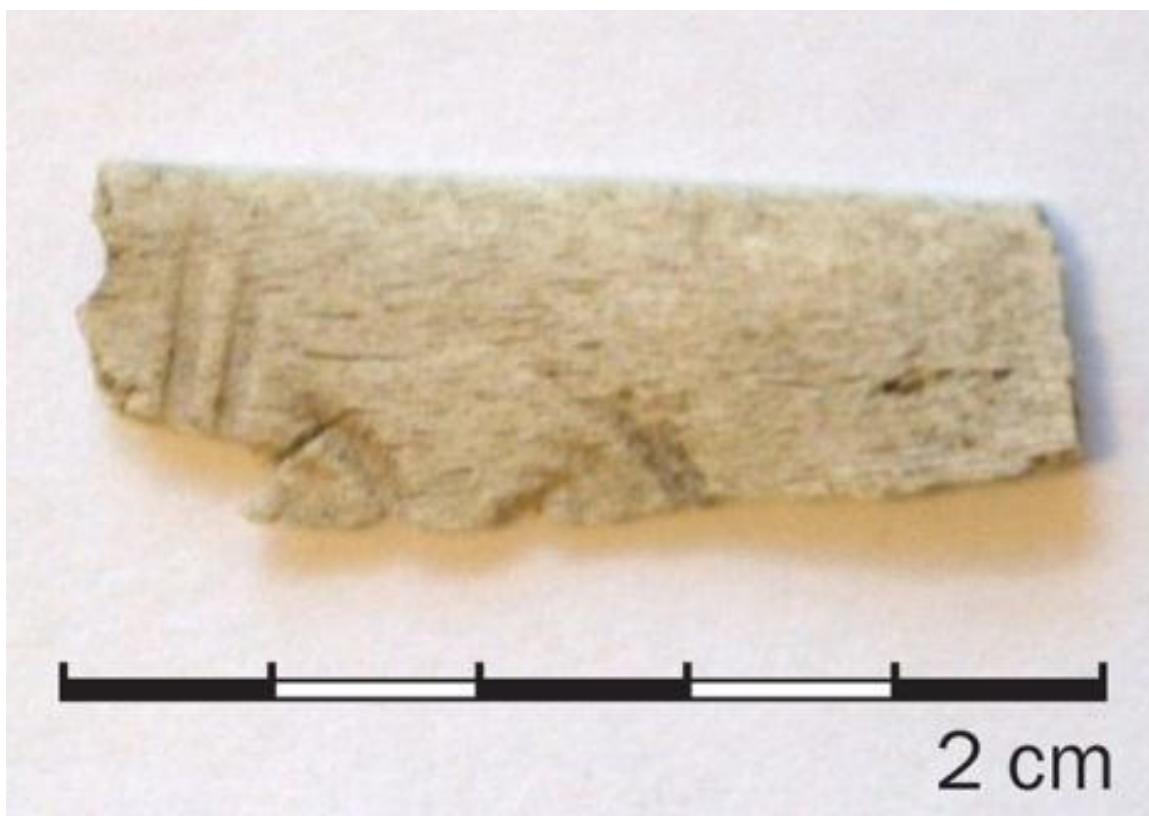
Tabell 1 - Funndistribusjon brente bein

Det ble til sammen såldet $\frac{3}{4}$ av massene i nedgravingen på gravhaugen 65936-2. Det ble til sammen funnet 66,778 gram brente bein, hvor det ble funnet mest i sektor II (vedlegg 4).

Funntype	Kontekst	gram
Ornamentert beinstykke, brent	II	0,231
Bein, brent	I	13,124
Bein, brent	II	33,385
Bein, brent	III	17,695
Bein, brent	Overflatefunn/løsfunn	2,343
Totalt		66,778

Flere bein som tidligere er samlet fra overflaten ble identifisert av osteoarkeolog Dr. Sean Denham som brente menneskebein (vedlegg 3).

Det ble også funnet 3 skår av leirkar, hvor 2 ble funnet i sektor I, og 1 i sektor III.

Figur 9 - Ornamentert beinstykke (foto: C. Kvæstad)

Det ble funnet et 2,0 cm langt og 1 mm tykt brent ornamentert beinstykke. Kun dekor på en side med 2 bøyde og 2 rette inngraverte strekpar. Den andre, ikke-dekorerte siden buer svakt innover. Fragmentet er for tynt til å være del av en beinkam.

6 Tolkning

Ut ifra beinmengden og dybden på forstyrrelsen synes de brente bein å stamme fra en sekundær kremasjon som har vært lokalisert 72-100 cm inne i haugen. I massene som i etterkant er blitt deponert i hullet ble det funnet 65,435 gram brente ben, som tyder på at det antagelig er en god del brente bein i de opprinnelige funnmassene som nå ligger i spredningsområdene like utenfor nedgravningen.

Størrelsen på nedgravningen viser til omfattende hærverk har funnet sted over lengre tid, samt at det ble brukt rotsaks/sag og spade for å fjerne massene. I ettertid har hullet blitt benyttet til lek av skoler og barnehager. Det ble laget bål der minst en gang.

7 Formidling og publikumskontakt

Interesserte personer fra lokalmiljøet var på feltet og stilte spørsmål. Det var en god kommunikasjon med lokalbefolkningen. Turgåere informerte om bruken av området og tidligere hærverk i og rundt lokaliteten. Besøkende fra nærliggende skoler og barnehager fikk se hvordan arkeologer arbeider og presentert deler av funnmaterialet, samt hjelpe til med vannsåding.

Det ble også sendt ut oppdatert informasjon av prosjektleder Olle Hemdorff som i etterkant ble lagt ut på museets nettsider.

Stavanger.04.12.2012

Christopher Fredrik Kvæstad

Litteraturliste

Aakvik, J. 1998. "Undersøkelsen på Sørbøtunet, Sandnes - bosetning tidligere enn antatt." *Frå haug ok heiðni* no. 4:30-32.

Baldursdottir, B. 2011. Arkeologisk undersøking på Sandved gnr. 42, bnr. 5,8. Sandnes kommune, Rogaland. Rapport nr. 2011/23. Stavanger: Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger.

Dugstad, S. A. . 2010. Undersøkelse av gårdsanlegg og gravrøys fra folkevandringstid på Sørbø. Sørbø, gnr. 45, bnr. 1, Sandnes kommune. In *Oppdragsrapport B 2011/16*: Universitetet i Stavanger/Arkeologisk Museum, Stavanger.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Fotoliste

Vedlegg 2 – Funnsammendrag

Vedlegg 3 – *Bone samples from Sandved, Sandnes kommune* av Sean Denham

Vedlegg 4 – Oversiktsillustrasjon

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Vedlegg 1 - Fotoliste

FOTOLISTE

Oppdrag:		Forminnets art:		År:		Forminnr./ID-nr.:		Aks.nr.:		Musnr.:	
Sikringsundersøkelse		Gravhaug		2012		65936-2		2012/32		S12889	
Fotograf:		Brevjournalnr.:		FU-saknr:		Flyfotoregrn.:		Datering:			
Christopher Fredrik Kvæstad (CFK)				2012/26							
Ans ansv: Olle Hemdorff		Film nr:		Digital ☒		Dias ☐		Kommune: Sandnes		Gård: Sandved	
Ans arkivnr		Bildnr		Dato		UTM		Kartblad		Retn.mot	
	01.		25.09.12				V		Oversiktsbilde, nedgraving i 65936-2		
	02.		25.09.12				Ø		Oversiktsbilde, nedgraving i 65936-2 med målestokk		
	03.		25.09.12				Ø		Oversiktsbilde, nedgraving i 65936-2 med målestokk		
	04.		25.09.12				S		Oversiktsbilde, nedgraving i 65936-2 med målestokk		
	05.		25.09.12				SV		Oversiktsbilde, gravhaug 65936-2 med spredningsområde 1,2,3		
	06.		25.09.12				SV		Oversiktsbilde, gravhaug 65936-2 med spredningsområde 1,2,3 med målestokk (3,0m)		
	07.		25.09.12				SV		Oversiktsbilde, gravhaug 65936-2 med spredningsområde 1,2,3 med målestokk (3,0m)		
	08.		25.09.12				V		Oversiktsbilde, gravhaug 65936-2 med spredningsområde 1,2,3 med målestokk (3,0m)		
	09.		25.09.12				V		Oversiktsbilde, gravhaug 65936-2 med spredningsområde 1,2,3 med målestokk (3,0m)		
	10.		25.09.12				Ø		Oversiktsbilde, gravhaug 65936-2 sett fra V		
	11.		25.09.12				Ø		Steinsatt kant på SV side av gravhaug 65936-2		
	12.		25.09.12				SØ		Steinsatt kant på SV side av gravhaug 65936-2		
	25.		25.09.12				S		Nedgraving i gravhaug 65936-2		
	26.		25.09.12				SV		Sikret arbeidsområde		
	29.		27.09.12				V		Arbetsområde		
	32.		17.10.12				N		Nedgraving, renset (unntatt del IV)		

Oppdrag:	Forminnets art:		År:	Forminnr./ID-nr.:		Aks.nr.:	Musnr.:
Sikringsundersøkelse	Gravhaug		2012	65936-2		2012/32	S12889
Fotograf:	Brevjournalnr.:	FU-saknr:	Datering:				
Christopher Fredrik Kvæstad (CFK)		2012/26	Flyfotoregnr.:				
AmS ansv: Olle Hemdorff	Film nr:	Digital ☒	Dias ☐	Kommune: Sandnes		Gård: Sandved	Bnr: 289
AmS arkivnr	Bildnr	UTM	Kartblad	Retn.mot	Motiv		
	33.	17.10.12		V	Nedgraving, rensset (unntatt del IV)		
	34.	17.10.12		Ø	Nedgraving, rensset (unntatt del IV)		
	35.	17.10.12		S	Nedgraving, rensset (unntatt del IV)		
	38.	17.10.12		V	Hver sektor merket før filt ble lagt i hullet og masser fylt på		
	39.	17.10.12		SV	Hvit filt duk i nedgraving før påfylling av masser		
					UDK-nr		

S12889/1-3

Sandved 42/289, Sandnes kommune, Rogaland.

1) Nål uviss av bein, brent.

Mulig fragment av dekorert nål av brent bein.

Mål: Stl: 2,0 cm. Vekt: 0,231 gram.

Strukturnr: II Funnet i sektor II

2) Bein brent av bein, brent.

Bein, brent. *Vekt: 33,385 gram.*

Strukturnr: II Fra sektor II

2) Bein brent av bein, brent.

Bein, brent. *Vekt: 17,695 gram.*

Strukturnr: III Fra sektor III

2) Bein brent av bein, brent.

Bein, brent. *Vekt: 13,124 gram.*

Strukturnr: I Fra sektor I

2) Bein brent av bein, brent.

Bein, brent *Vekt: 2,343 gram.*

Overflatefunn fra gravhaug

3) Leirkar fragment av keramikk. *Antall: 2.*

Fragment av keramikk

Mål: Stl: 2,3 cm.

Strukturnr: I Funnet i sektor I

3) Leirkar fragment av keramikk.

Fragment av keramikk

Mål: Stl: 0,9 cm.

Strukturnr: III Funnet i sektor III

Bone samples from Sandved, Sandnes Kommune (2012/26)

Dr. Sean Denham
Arkeologisk Museum, Universitetet i Stavanger

The bone in this small assemblage was recovered from a burial mound after a minor amount of modern disturbance. It is presumed to be a secondary deposit within the burial mound. The total amount of bone in the assemblage is 6g. All fragments show evidence of burning. They are moderate in size, suggesting a limited amount of post-depositional disturbance. Most fragments appear to represent various long bones. Two of these stand out. The first appears to be a long bone fragment, which, critically, shows the typical fish gill fractioning pattern. The author generally associates this pattern with human cremation burials. The second is very clearly a human skull fragment and appears to be from the occipital, or the rear aspect of the parietal bones. It is highly probable, therefore that the rest of the assemblage consists of human bone as well.

Sikringsgraving Sandved gnr. 42, bnr. 289, Sandnes kommune

1:20

